

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД

**“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

**“КОНЦЕПТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА”**

(Одеса, 22-23 травня 20235 року)

Одеса -2025

УДК: 1:403:316.6 (08)

Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства //
Матеріали VI Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» (Одеса, 22-23 травня 2025 р.) 189 с.

Рецензенти:

Голубович Інна Володимирівна – доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова

Єременко Олександр Михайлович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»

- Збірник матеріалів VI Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» вміщує матеріали, які досліджують соціокультурні засади трансформацій ціннісної сфери життєдіяльності суспільства; соціокультурні трансформації молодіжного соціуму; соціокультурні трансформації освітнього середовища; культуру бізнесу в умовах соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства; філософію менеджменту соціокультурної діяльності у контекстуальному полі глобальних трансформаційних процесів. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», протокол № 17 від 26 червня 2025 р.

«Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства»

22-23 травня 2025 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

А. В. Красножон – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Копусь Ольга Антонівна – перший проректор з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор педагогічних наук, професор.

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Лісеєнко Олена Василівна – доктор соціологічних наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, завідувач історико-філософського відділення Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Петінова Оксана Борисівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Атаманюк Зоя Миколаївна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Як показав наш аналіз, термінологія моральної філософії формується як складна ідея розуміння принципів людського мислення під впливом суспільства залежно від сформованих у дискурсі норм добра і зла. Д. Локк розробляє принципи, правила та закони моралі та моральної поведінки, що, деякою мірою, суперечать існуючим релігійним, правовим чи етичним правилам, пропонуючи об'єктивну модель соціалізації законів моралі в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Shapiro B. The concept «Fact»: Legal origins and cultural diffusion // Albion. 1994. Vol. 26, N 2. P. 227–252.
2. Manerko L.A. English Etymology through the history of the English People. Ryazan: Ryazan State University named for S.A. Esenin, 1998. 272 p.
3. Walsh K. Principles in Newton's Natural Philosophy. In: The Idea of Principles in Early Modern Thought. N.Y.: Routledge, 2017. P. 194–223.
4. Oakley F. Christian theology and the Newtonian science: the rise of the concept of the laws of nature. In: Church history. 1961. Vol. 30, N 4. P. 433–457.
5. Locke J. An Essay concerning human understanding / P. Phemister (ed.). N.Y.: Oxford university press, 2008. 576 p.
6. Cranston M. John Locke: A Biography. L.: Longmans, 1957. 496 p.
7. Борінштейн Є.Р. Соціокультурні пролегомени мовної особистості. Перспективи: соціально-політичний журнал. №1 (59). 2014. С. 21-27.

Крохмаль Олександр Миколайович, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП Філософія, кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, м. Одеса, Україна.

Науковий керівник: **Лісєєнко Олена Василівна**, доктор соціологічних наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

КОНЦЕПТ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-РЕФЛЕКСИВНЕ ОСМИСЛЕННЯ

Концепт національної ментальності є надзвичайно важливим для розуміння різних проявів людського буття в сучасних реаліях розвитку суспільства. В сучасній філософській літературі в загальному вигляді національна ментальність визначається як єдність способу мислення, світосприйняття, світорозуміння і поведінки певної нації. У філософсько-

рефлексивному осмисленні ментальність постає як глибинна структура колективного буття, що визначає світогляд, способи дії, глибинні цінності, архетипи й способи буттєвого орієнтування нації у світі. В загальному вигляді визначення поняття національного менталітету пов'язане з іманентною етнокультурною, національною цілісністю, що включає сукупність історично сформованих установок та рис характеру, цінностей, стереотипів та архетипів народу, що мають специфіку поведінкового прояву [1].

Концепт національної ментальності потребує глибокої філософської рефлексії, тому що дозволяє побачити у ньому не тільки сукупність певних рис, а динамічну структуру смислів, що окреслює унікальну форму буття народу у світі. У цьому контексті національна ментальність — не тільки предмет філософсько-рефлексивного осмислення, а духовний феномен, який відображає національну долю, стаючи як джерелом внутрішньої сили, так і викликом до самопізнання.

Національна ментальність проявляє себе не лише в мовних і культурних формах, а й у глибинах колективної пам'яті, у ціннісних домінантах, у міркуваннях про справедливість, свободу, людську гідність, що формують основу духовного самовизначення нації. Філософське розуміння ментальності включає аналіз не лише історичних витоків чи соціальних умов її формування, а й онтологічного статусу самої нації як суб'єкта культуротворення. Нація — не лише політичне чи етнічне утворення, а насамперед духовна спільність, яка розгортається у просторі культури. Неоднозначність визначення національної ментальності виражається в безлічі понять, що існують у філософському дискурсі та відображають його різні аспекти: «дух народу», «світосприйняття», «глибинні та архаїчні верстви психіки», «колективна свідомість», «таємні пласти глибинної соціальної структури», «спосіб мислення», «умонастрій» та ін. На наш погляд, національна ментальність як духовний феномен може розглядатися як «дух народу», як те, що відрізняє одну націю від іншої, як специфічне ментальне обличчя певної нації, народу.

У філософському аспекті важливо розрізнити поняття «національна ментальність» і «національна самосвідомість». Перше — глибше, архаїчніше, ближче до емоційно-чуттєвого, символічного рівня, друге — більш раціоналізоване, аналітичне. Національна ментальність — це феномен, який включає колективну пам'ять, культурні архетипи, традиції, мову як онтологічну форму буття нації.

Національна ментальність не зводиться тільки до сукупності різних компонентів у її структурі, і передбачає їх особливе поєднання, залежно від якого один і той же набір складових духовно-психологічного життя функціонує і реалізується різними способами. Саме кореляція всіх специфічних гносеологічних, комунікативних, поведінкових та інших компонентів дають інтегральне уявлення про той чи інший тип ментальності. Отже, для

національної спільноти характерно унікальне, властиве тільки їй, світовідчуття, мислення, поведінка, система цінностей, обумовлена багатьма факторами. Уся сукупність цих характерних ознак, що відрізняють одну етнокультурну спільність від інших, що виділяють її в своєрідний макрокосм людських індивідуумів, може бути виражена і найповніше охоплена поняттям «національна ментальність». Специфіка національної ментальності пов'язана з своєрідністю національної культури, ментально-духовних орієнтацій, які виступають як певна основа цілісного способу життя людей. Однією з найважливіших складових національної ментальності є система цінностей та ціннісних орієнтацій. Оскільки система цінностей виступає як основа, що визначає життєві пріоритети, потреби, ідеали, саме ціннісно-духовна складова надає ментальності якісну визначеність. Національна ментальність як сукупність цінностей відображає комплекс соціально значущих принципів індивідуального і групового сприйняття, відносини, поведінки і дії в соціальних ситуаціях. У національній ментальності представлена та частина культури, яка дає людині можливість орієнтуватися в економічній, політичній та соціокультурній сферах життя, у сучасних суспільних реаліях, визначається у ставленні до влади, праці та багатства, норм та зразків соціальної взаємодії, та ін. Безсумнівно сучасні суспільні перетворення впливають на закладені в структурі національної ментальності ціннісні уявлення та пріоритети, однак стереотипи, архетипи, способи мислення практично залишаються незмінними.

Розуміння національної ментальності як форми екзистенційної самореалізації дозволяє побачити в національному не лише етнічне, а духовно-онтологічне. Саме тому національна ментальність — це не архаїчний залишок минулого, а основа для формування майбутнього. Формування національної ментальності нерозривно пов'язане з історією. Кожна спільнота проходить через власні травми, перемоги, соціальні потрясіння, які формують певні ментальні реакції. Наприклад, у ментальності українського народу помітним є домінування ідеї свободи як центрального екзистенціалу, що формується внаслідок багатовікової боротьби за незалежність.

У сучасних умовах особливої актуальності набуває питання збереження й трансформації національної ментальності. Глибокої філософської рефлексії потребує осмислення особливостей еволюційних трансформацій української ментальності в сучасному українському суспільстві, які відображають складні зміни в способах мислення, цінностях, стереотипах та поведінці українців під впливом глобалізаційних процесів, інформаційного суспільства та нових історичних процесів, пов'язаних, зокрема, з російсько-українською війною. Цей процес не є статичним, він продовжується та змінюється відповідно до сучасних тенденцій та викликів.

Список використаних джерел

1. Лісеєнко О. В. Українська національна ментальність: ціннісні зрушення в умовах сучасності. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2022. № 2. С. 140-145.

Наумкіна Світлана Михайлівна – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і прав Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського

Ляшенко Софія Едуардівна – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, спеціальність 052 – Політологія.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЧИННИКІВ НА РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ПРОСТОРУ

У сучасному українському суспільстві, що зазнає глибоких трансформацій через війну, соціально-економічні кризи, реформування інституцій та вплив глобалізаційних чинників, особливу увагу дослідників привертають явища соціальних девіацій і новітніх форм суспільних рухів [1; 2]. Девіантна поведінка та активізація громадських ініціатив виступають маркерами глибших соціальних процесів і нерідко вказують на зони соціальної напруги, де стикаються цінності, інтереси та уявлення про норми.

Девіації, як відомо, – це порушення соціальних норм, що можуть мати як деструктивний, так і адаптивний характер. У післяреволюційний та воєнний періоди в Україні зростає рівень агресії, зловживання психоактивними речовинами, економічних злочинів, шахрайства, а також проявів анархії в умовах ослаблених інституцій [1; 5]. Разом із цим з'являються нові типи девіацій, пов'язані з цифровим середовищем: кібербулінг, хакерські атаки, шахрайство у соціальних мережах, дезінформація та фейки як інструменти впливу [6].

Повномасштабне військове вторгнення РФ стало потужним тригером трансформації соціальної поведінки. З одного боку, – зростає готовність до самопожертви, солідарності, волонтерства, що має ознаки позитивної девіації. З іншого – посилюється травматизація, виникають посттравматичні розлади, деморалізація, зростає кількість випадків домашнього насильства, торгівлі людьми, нелегального обігу зброї [5; 7].

Варто також відзначити тенденцію до зниження рівня довіри до правоохоронних органів та судової системи, що спричиняє самоорганізацію громад у вигляді неформальних «судів честі», спроби самосуду або активізації

Бубіна Анастасія, Ладонько Людмила	56
ВАЖЛИВІСТЬ ПОЛІТИКИ ПАМ'ЯТІ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ	
Врайт Галина Яківна, Стойкова Кароліна	60
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО МАРКЕТИНГОВОГО УПРАВЛІННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ	
Гончарова Ольга Євгенівна,	64
СОЦІОКУЛЬТУРНІ ОСНОВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЦІННІСНОЇ СФЕРИ: ВИКЛИКИ ВЗАЄМОДІЇ {ЛЮДИНА}~[МАШИНА] І ФІЛОСОФІЯ ЛЮДИНОМІРНОСТІ ЯК ІМПЕРАТИВ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛЮДЯНОСТІ	
Добролюбська Юлія Андріївна	71
ПОБУДОВА ТА ПОДІЛ ЧАСУ: ПЕРІОДИЗАЦІЯ ТА ХРОНОЛОГІЯ МАСАЮКІ САТО	
Йорж Руслан Анатолійович	74
ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ПРО ДУХ, ДУШУ І СВІДОМІСТЬ	
Карастан Сергій Костянтинівч	81
ЦІННІСНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ПІД ВПЛИВОМ ТІНЬОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРАКТИК	
Кириченко Данієль, Атаманюк Зоя Миколаївна	82
ЩО ЯВЛЯЄ СОБОЮ ПОНЯТТЯ “ЗАКОН”	
Козленко Павло Юхимович	84
КОНЦЕПІЯ МОРАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ВПЛИВ ТЕОРІЇ ДЖОНА ЛОККА НА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО	
Крохмаль Олександр Миколайович, Лісєнко Олена Василівна,	87
КОНЦЕПТ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-РЕФЛЕКСИВНЕ ОСМИСЛЕННЯ	
Наумкіна Світлана Михайлівна, Ляшенко Софія Едуардівна	90
ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЧИННИКІВ НА РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ПРОСТОРУ	
Поплавська Тетяна Миколаївна, Барков Степан	92
ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ І ТРАДИЦІЙ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА	
Рапацька Наталя, Нехай В.А.	94
РОЗРОБКА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ІВЕНТІВ В ДІЯЛЬНОСТІ БУДИНКУ КУЛЬТУРИ (НА ПРИКЛАДІ ГОРОДНЯНСЬКОГО МІСЬКОГО БУДИНКУ КУЛЬТУРИ)	
Світлицька Віолета, Петінова Оксана	96
СОЦІАЛЬНИЙ ПОРТРЕТ ЖІНКИ ДОБИ МЕТАМОДЕРНУ (НА МАТЕРІАЛАХ ПРОВЕДЕНОГО СОЦІОЛОГІЧНОГО	